

העדה

העאת
אלקין אביך
ועבדהו

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
וזו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

גליון קלא - פרשת בהעלותך - שנת תשפ"ג

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

משנת החסידות

שיעורים בספר התניא פרק לט
שיעור פ (פרשת וירא תשס"א)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

והצנע לכת עם אלקיך:

דער בעסטער
מהלך וויאזוי צו
אנטלויפן פון כבוד

עמוד ה'

והיה לך ה' לאור עולם:

אור אלוקות
המאיר עד
העולם הזה

א. ה' אור לי: הצמצומים באור אלוקות כדי שיוכלו הנבראים לקבלו

טעם הצמצום - כדי שלא תתבטל הבריאה ממציאיותה | המוחין הם בראש, והמידות - בגוף, והגרונן מצמצם ביניהם, כיון שאין הלב יכול לקבל מן השכל בלא צמצום | ב'צמצום בדרך השתלשלות' - יש ידיעה ב'סיבה' מתוך ה'מסובב', אך 'צמצום למעלה מסדר השתלשלות' הוא כיש מאין | לדוגמא: ההבדלים של מדרגות בני אדם, אך מ"מ כולם מסוג אחד - סדר השתלשלות | ה'צדיק' הוא בגדר אחר לגמרי - למעלה מסדר השתלשלות

ב. מעולם ועד עולם: עולם האצילות - לעומת שאר עולמות

בכללות הדבר נחשבים כל העולמות כמוהו חדשה - שלא בסדר השתלשלות | אך בפרטות נחשב רק העולם האצילות לדרגה שונה משאר עולמות, כיון שכולו אלוקות | חלקי התפילה מכוונים כנגד ארבע עולמות, ותפילת שמונה עשרה שהיא כנגד 'אצילות', היא עיקר התפילה | הדבקות באלוקות - כפי דרגת ארבעת חלקי הנפש | מפני גודל המעבר מ'אצילות' לדרגת שאר עולמות, הוצרך להיות צמצום עצום באור אין סוף ב"ה

ג. ויצו על האדם: דרגת השלימות שבאדם בקיום רצון השי"ת

האבות הק' היו 'מרכבה' להשי"ת - עבודה בלי התעוררות והתבוננות מבוהן | טבע האדם הוא לקיים את רצון השי"ת, והצורך בציוויים אינו אלא אחר החטא | 'אין צו אלא ע"ז' - הצורך לצוות אינו אלא במה שנחשב כזר אצל האדם | הציווי לאדם הראשון קודם החטא - כי האדם צריך להוסיף על שלימותו | ע"י קיום המצוות מתוך ביטול השכל להקב"ה, נמשכים אורות מקיפים שהם למעלה מדרגת האדם

א.

ה' אור לי: הצמצומים באור אלוקות כדי שיוכלו הנבראים לקבלו

אך כדי שהמידות שבלב יוכלו לקבל ולהתפעל ממה שמבין השכל שבמוח, צריך להיות צמצום בין המוח ללב, ובלאו הכי לא יושג השכל אל רגשי הלב, כיון שאין הוא משתמש בכלים של שכל ודעת כמו המוח, ואין הוא מבין כלל את שפתם, וממילא לא יתפס הדבר אצלו כלל, שהרי זו שפה אחרת לגמרי. לכן צריך השכל לצמצם עצמו למדרגת הלב, ולהשפיע בו בסדר השתלשלות והדרגה, ורק אז יוכל הלב להיות מושפע מכח השכל שלמעלה ממנו.

המוחין הם בראש, והמידות - בקומת הגוף

ואכן הדברים נראים כן בגשמיות של צורת האדם, שכוחות השכל והחכמה נמצאים במוח שבראש, ואילו המידות שבנפש קבועים למטה מהם - בליבו של אדם, והמידות האלו מתפשטים בשאר קומת הגוף, וכנודע - לדוגמא - שיד הימין רומז למדת אהבה וחסד, ויד שמאל מורה על הגבורה וכו', [ובעומק יותר אין זה רק 'רמז' ומשל לכך, אלא היד משמש כ'כלי' למידה זו שבנפש, ואכהמל"ב].

הגרונן שביניהם מצמצם את השפעת המוח אל הלב

והנה בין הראש והגוף עומד ה'צואר' וה'גרונן' - שהוא מקום צר יותר מהראש, וזה רומז על הצמצום שישנו במעבר שבין דרגת

כל השפעת אלוקות צריכה להיות בדרך צמצום והשתלשלות והרחבת הענין הוא, כי הנה כל הגילויים וההשפעות של ענייני אלוקות בעולם, הכל הולך בדרך צמצום והשתלשלות, כלומר שמכח מדרגה אחת מופיע דבר אחר למטה הימנה, וממנו נסבב ענין נוסף וכו', הכל באופן הדרגה והשתלשלות. ורק ע"ז יכול אור אלוקי להתגלות עד למטה ממש.

בנפש האדם ישנם כוחות נעלים המשפיעים לאברים שלמטה מהם

והמשל לזה, הוא מה שרואים בקומת האדם שנמצאים בו אברים נעלים ביותר, כמו המוח והשכל וכו', שהם כוחות החכמה והבינה שבנפש האדם, והם משפיעים אל הכוחות העומדים למטה מהם, שהם המידות שבלב כמו אהבה ויראה וכו', שכולם מקבלים חיותם והגדרתם ממה שמבינים המוח והשכל, שכפי שמשכיל ומבין האדם בדעתו ובמוחו מה לאהוב ומפני יש לירא וכו', כן יקבע הדבר גם ברגשי לבבו.

בלא הצמצום אין ביכולת הלב לקבל את המושג אל השכל

פטרון הגליון - סיון

מורה"ר חיים אליהו פאזנער הי"ו
לע"נ זקינו הרה"ח ר' יעקב ב"ר שמואל ע"ה
נלב"ע ד' טבת תשפ"ג לפ"ק

טעם הצמצום בין עולם האצילות לעולם הבריאה - כדי שהנבראים לא יתבטלו ממציאיותם

כתב התניא בפרק לט ח"ל: ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה וההבנה לשכל נברא, כי חכמתו ובינתו ודעתו של אין סוף ב"ה מיוחדות שם בו בתכלית היחוד, ביחוד עצום ונפלא ביתר שאת ויתר עז לאין קץ מבעולם הבריאה, כי שם ירדו להאיר בבחי' צמצום כדי שיוכלו שכלים נבראים לקבל מהן חב"ד, וכו' לידע את ה', ולהבין ולהשיג איזו השגה באור אין סוף ב"ה, כפי כח שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית, שלא יתבטלו במציאותם, ע"כ.

ביאר כאן התניא, שמה שהוצרכה הארת האלוקות שבבחי' חב"ד של האין סוף ב"ה - להתצמצם בירידתה לעולם הבריאה, הוא כדי שיוכלו השכלים הנבראים שהם בעלי גבול לקבל הארה זו בלי שיתבטלו ממציאיותם, ולכן צריך להיות צמצום גדול באור האלוקות, כי עצם ההשגה שהוא למעלה מגבול הוא כבר סתירה למציאות 'נברא' - שמהותו הוא בעל גבול, ואינו בבחי' אלוקות - שהוא בלתי בעל גבול, וממילא כאשר ירצה הנברא לקבל השגה זו שבעולם האצילות בתוך מדרגת ה'כלים' שלו, יצטרך להתהפך לבחי' אלוקות - אשר זה סותר את מהותו לגמרי, ונמצא שיתבטל עצם מציאותו והיה כלא היה. ולכן הוכרח הדבר שיהיה צמצום גדול בין עולם האצילות לשאר העולמות שלמטה ממנו.

לפעמים יש לך בני אדם הנמצאים ב'עולם אחר' לגמרי משאר העם, וכמו צדיק נשגב ובעל מדרגה אמיתי וכדו', שאנשים האלו אינם בערך כלל ואינם דומים במקצת אל בני אדם הנ"ל, כי הם עומדים במדרגה שונה ונעלה ביותר, ולא רק חילוקי מדרגות יש כאן, אלא הבדל עולמות יש כאן,

כשנחשוב הדבר בעיון ובאופן פרטי יותר, הנה יש להבחין בחילוק גדול בין ההבדל שבין עולם האצילות לעולם הבריאה, לבין ההבדל שבין עולם הבריאה ליצירה, ומיצירה לעשייה. כי כלפי מדרגת עולם האצילות - נחשבים כל עולמות ב"ע כמדרגה אחת, וכאילו הם משתלשלים ובאים זה מזה, כיון שאינם כלל באותו הסוג והגדר של עולם נעלה ומרומם זה, ולעומתו נחשבו כולם כדרגה חדה

המוחין לדרגת המידות, כי רק ע"י צמצום והשתלשלות יוכלו המידות להתפעל ולקבל מהמוח שבראש. [ובפי חכמי המקובלים מכונה צמצום זה בשם 'מיצר הגרון', המורה על המיצר המצמצם את ההשפעה הבאה מן המוח אל הלב כדי שיוכל לירד ולהיכנס לתוך הלב. ואכן רמז יש בדבר בחיבת 'גרון' העולה כמספר ג'פ 'אלקים' המורה על ענין הגבורה והצמצום כנודע, והג' פעמים הם כנגד הג' מוחין - חב"ד, שכולם מצמצמים במקום הגרון כדי שתרד הארתם והשפעתם למטה אל המידות].

'מבשרי אחזה אלוק' - כמו שהוא בקומת האדם כן הדבר למעלה בהמשכת אלוקות

וממה שראינו בקומת האדם למטה, ממנו נלמד גם בענין השפעת הארת אלוקות מהאין סוף ב"ה אל העולמות שמקבלים ממנו יתברך. והיינו שבכדי שיוכלו הם לקבל הארת אלוקות המאיר בתוכם, צריך הדבר לבוא באופן של צמצום והשתלשלות ממדרגה למדרגה, כמו מעולם האצילות לעולם הבריאה, ומבריאה ליצירה, וכן הלאה, ורק בכך יוכלו העולמות למטה לקבל האור אין סוף ב"ה המאיר לאצץ ולדרים עליה, ובלא כן לא יוכלו להכיל גודל האור ויתבטלו ממציאיותם.

'צמצום בדרך השתלשלות' - יכולים להכיר את ה'סיבה' מתוך ה'מסובב'

אמנם בענין הצמצומים וירידת המדרגות הנ"ל ישנם שני אופנים, וכמו שצמטבאר. כי הנה ישנו אופן אחד של צמצום, שהוא הצמצום הפשוט והרגיל, הבא בדרך השתלשלות, כלומר ממדרגה גבוהה למדרגה הנמוכה ממנו וכדו', באופן של 'סיבה' ומסובב, והיינו שמתוך סיבה אחת נסבב הדבר השני, וכל אחד יכול להבין ולהכיר על ה'מסובב' מאיזו סיבה הוא בא, ושמןמקום פלוני הוא מופיע, כי ע"י ראיית המסובב יכולים לחקור אחר שורשו וסיבתו. וצמצום זה נקרא בשם 'צמצום ע"פ סדר השתלשלות', כי זהו צמצום היורד בהשתלשלות זה מזה באופן הרגיל.

באופן כללי נחשב כל עולם בפני עצמו כבריאה חדשה, ואינם משתלשלים זה מזה

והנה כשנבוא לדון בסדר אופן השתלשלותם של ארבעת העולמות אצילות בריאה יצירה ועשייה מלמעלה למטה, הנה באופן כללי נאמר שכל אחד מהם נחשב כעולם חדש לגמרי, ואינם משתלשלים זה מזה בדרך סיבה ומסובב, אלא כל עולם ועולם נחשב כמציאיות חדשה שאינה באותו הגדר של העולם שלמעלה ממנו, עד שאי אפשר להכיר מתוך העולם התחתון את העולם העליון העומד למעלה ממנו. וכמו כן נודע מה שאיאת בספרים הק' שבין כל עולם ועולם ישנו פרגוד ומחיצה המפסקת ביניהם בסוד 'והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים' (שמות כו, לג), והיינו לומר שכולם נחשבים כבריאה חדשה, בבחי' יש מאין, ואינם נמשכים זה מזה בדרך השתלשלות.

באופן פרטי - עולם האצילות שונה לגמרי משאר עולמות ב"ע

אמנם כשנחשוב הדבר בעיון ובאופן פרטי יותר, הנה יש להבחין בחילוק גדול בין ההבדל שבין עולם האצילות לעולם הבריאה, לבין ההבדל שבין עולם הבריאה ליצירה, ומיצירה לעשייה. כי כלפי מדרגת עולם האצילות - נחשבים כל עולמות ב"ע כמדרגה אחת, וכאילו הם משתלשלים ובאים זה מזה, כיון שאינם כלל באותו הסוג והגדר של עולם נעלה ומרומם זה, ולעומתו נחשבו כולם כדרגה חדה.

דרגת 'עולם האצילות' - כולו אלוקות, שאינו בגדר 'ברא' כלל

כי כמו שצמטבאר, הנה מדרגת עולם האצילות היא שכולו אלוקות, וכלשון התיקון'ז (הקדמה ג:) במהות עולם

'צמצום למעלה מסדר השתלשלות' - בבחי' יש מאין' אולם לפעמים ישנו צמצום הבא באופן שלמעלה מהשתלשלות, ומכונה 'צמצום שלא ע"פ סדר השתלשלות', ובוה יראו עינינו שנתחדשה לפנינו מדרגה חדשה ממש, בבחי' יש מאין, ולא בדרך סיבה ומסובב, והרי זה כמו עולם אחר לגמרי, שאין נראה כלל איך יצא מהדבר הקודמו, כי אכן אין לו שייכות עמו, אלא היא מדרגה מחודשת כליל.

אע"פ שיש מדרגות שונות בבני אדם - אך באופן כללי כולם מסוג אחד

וחילוק גדול ישנו בין הבדל מדרגות שבתוך עולם אחד - בדרך השתלשלות וצמצומים הרגילים, לבין עולם אחר ומדרגה חדשה לגמרי - כענין הצמצום שלמעלה מסדר השתלשלות. ויש להבין זאת בדרך משל מענין מעמדות ומדרגות הנמצאות בבני אדם. כי הנה ישנם הרבה מדרגות אצל אנשים מבני ישראל, גדולות וקטנות, זו למעלה מזו. ולדוגמא, שישנו אחד שהוא תלמיד חכם גדול, ואילו השני בדומה לו אינו כל כך תלמיד חכם כמותו, ונמצא שהראשון הוא עומד במדרגה גבוהה יותר מהשני וכו', וכדומה ישנם חילוקי מדרגות רבות במעלת אנשים וגדולתם, אולם מכל מקום - פחות או יותר - כולם נחשבים עדיין מסוג אחד ובערך שוה, ורק ישנם חילוקי מדרגות בהם.

לפעמים ישנו צדיק שהוא בגדר אחר לגמרי משאר העם

אך לפעמים יש לך בני אדם הנמצאים ב'עולם אחר' לגמרי משאר העם, וכמו צדיק נשגב ובעל מדרגה אמיתי וכדו', שאנשים האלו אינם בערך כלל ואינם דומים במקצת אל בני אדם הנ"ל, כי הם עומדים במדרגה שונה ונעלה ביותר, ולא רק חילוקי מדרגות יש כאן, אלא הבדל עולמות יש כאן, ונמצא שאין נכון לומר ששאר בני אדם הם רק עומדים במדרגה פחותה מהם, אלא הנכון הוא שהם אינם שוים מאותו הסוג כלל.

ב.

מעולם ועד עולם: עולם האצילות - לעומת שאר עולמות

אנשים שהם מסוג אחד - שייך לדון אותם ולהבין את מעשייהם וכדי להגדיר היטב את החילוק בזה, נאמר, שבאנשים כאלו הנחשבים מאותו הסוג והמין, יכול כל אחד לדון ולהבין את האחר, ואע"פ שאכן איש הלזה הוא במדרגה יותר ממנו, והוא למדן וחכם יותר גדול מהשני - ואשר לכך אכן צריכים לדון אותו תמיד לכף זכות אע"פ שהדבר נוטה יותר לכף חובה וכדברי חז"ל (אבות פ"א מ"ז ובמפרשים שם), מכל מקום עדיין הוא נחשב באותו ה'גדר' שלו, וכיון שכן, מעשיו ופעולותיו נכנסים למקום הדין, כי יכולים להבין אותו ואת מדרגתו, ורק צריכים לדון אותו לזכות.

'כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחרי השכינה' - כיון שאין הוא נמצא כלל באותו עולם שלך

שונה מכך לגמרי הוא האדם המוכרח הזה הנמצא בעולם אחר לגמרי, ואין הוא באותו סוג וגדר כלל של שאר בני אדם, שאין מקום כלל לדון את מעשיו, ואסור להרהר אחריו, כי אין לאדם פשוט כלל את הכלים שבהם יוכל לעסוק בעניינו של אותו גדול. וזה כענין שאמרו חז"ל (במדב"ר פ"ח, ט) 'כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחרי השכינה', שבודאי אין זה מאותו הדין וההלכה הנזכר שצריך לדון את התלמיד חכם לכף זכות, אלא שעל 'רבו' אסור להרהר כלל, כי אין הוא נכנס כלל לדיון אצלך - לא למוטב וגם לא לטוב, כי אין אתה המבין וה'בר סמכא' לומר שעשה או לא עשה כראוי וכיאות, כי הוא בגדר וסוג אחר לגמרי. ולכך דימוהו חז"ל למה שאסור להרהר אחר השכינה, והיינו לומר לך שכמו שאי אפשר לבשר ודם לדון ולהרהר אחר מעשי השכינה הק' ח"ו, שהרי 'האלקים בשמים ואתה על הארץ' (ע"פ קהלת ה, א), כמו כן אסור להיכנס לדיון כלל ולומר דעות וסברות על פעולות רבו, כיון שאין הוא בגדר שלך, ואינך ה'בר הכי' אפילו לדון אותו לכף זכות.

כתות המלאכים העליונים שרפים וחיות שאומרים קדוש קדוש וכו' ומשבחים תמיד בקול רעש גדול לא-ל עליון ומתבטלים לפני קונם בכל עת ובכל שעה, וכן ברכות אהבה רבה ואמת ויצויב וכו' ועוסקות בעניני מתן תורה ויצאית מצרים, שהנברא יכול להתבונן בהם ולהכיר מהם ענין אחדותו יתברך וכו' - וכל אלו הן כנגד עולם הבריאה. נמצא שכל אלו הם חילוקי מדרגות בדרך הכרת הבורא והעבודה אליו מצד ההתבוננות בבריאותו ומעשיו.

תפילת שמונה עשרה הוא כנגד עולם האצילות - 'בעומד לפני המלך' ממש

אך תפילת 'שמונה עשרה' עומדת במדרגה אחרת לגמרי, ואינה רק החשובה מכולם, אלא מהות אחרת לגמרי - שהיא בדרגת עולם האצילות, כי בה עומד הנברא לפני המלך ממש, ויש לו הכרה ברורה באלוקות, ע"ד ההשגה בעולם נעלה זו שכולו אלוקות, ושם כבר אין צריך כלל לעורר את האהבה הטבעית שבלביו וכדומה - כמו ההתעוררות שבפסוקי דומיה, או להתבונן בגדלות השי"ת מריבוי צבא מרום, ואפילו ה'אחד' של שמע ישראל וגו', הוא ג"כ רק דרגת אחדותו יתברך המתלבשת ובאה בתוך העולמות. כי בעולם האצילות עצמו ובעת תפילת שמו"ע מאירה אחדות הבורא בגלוי רב, וממילא כבר אין צריכים לכל הדרכים האלו להרגיש אלוקות, כי שם נראה לעין כל חי כי כל מה שישנו בעולם אינו אלא חלק מאחדותו הפשוטה, ואפס בלעדו ממש, כי 'איהו וחיותו וגרמוהי חד בהון'.

עיקר הלכות התפילה נאמרו בתפילת העמידה - המכוון לעולם האצילות

ועל כן מצינו גם בהלכות תפילה, שרובי ההלכות שנאמרו בענין התפילה, וכמו ה'הלכות גברותא' שילפינן

מתפילת חנה (ברכות לא). שלא ישמע קולו בתפילתו וכו', כולם לא נאמרו אלא לגבי תפילת שמונה עשרה - צלואת החשאי, כי תפילה זו המכוננת לעולם האצילות, גדלה מעלתה מאד ואינו בערך כלל לשאר חלקי התפילה שכנגד שאר העולמות. והוא עיקר התפילה והשאר הוא כהכנה לתפלה.

האדם משיג ומתדבק באלוקות כפי דרגת ארבעה חלקי הנפש שבו

וארבע מדרגות אלו שבסדר התפילה מכוונות כנגד ד' החלקים שבאדם, נפש רוח נשמה ויהי, שכל אחד מהם משפיע חיות לחלק אחר שבכח האדם, והאדם הנברא מרגיש אלוקות ומתדבק בו יתברך כפי כח ומדרגה של כל חלק וחלק מהם. כי בחי' ה'נפש' של האדם מחיה את כח העשייה שבו. ודרגת ה'רוח' הוא כח ההרגש והמידות שבאדם, וע"י חלק זה שבנפש

יכולים לעורר את האהבה הטבעית המסותרת בלב כל אדם מישראל. וה'נשמה' ממשכה חיות למוחין - בחי' חב"ד שבו, ונותנת לו כח להוליד מוחין והשגות חדשות בענייני גדלות הבורא. ואילו ה'חיה' שבנפש (הנקראת גם 'נשמה לנשמה') מכוונת לעולם האצילות, והוא בגדר אלוקות ממש. וישנה עוד דרגה, 'חידה', שהיא עוד יותר גבוהה - כנגד ה'קיצוץ' של יו"ד, ואינה שורה תמיד באדם, אלא רק לפעמים בעת רצון, ואכמהל"ב.

בדרגת ה'חיה' שבנפש - שכנגד האצילות, מרגיש האדם תמיד אלוקות

והנה מצד נקודה עמוקה זו שבנפש האדם הנקראת חיה - שעל ידה משיג האדם אלוקות ע"ד ההתגלות של עולם האצילות, אין צורך לעורר בנפשו שום דבר, וגם אין לו צורך בהתבוננות בענייני גדלות הבורא כדי

ג.

ויצו על האדם: דרגת השלימות שבאדם בקיום רצון השי"ת

ועתה נחזור למה שכתב התניא בהמשך דבריו, וז"ל: משא"כ באצילות שאינם בבחי' צמצום כל כך וכו', לכן הוא מדור לצדיקים הגדולים שעבודתם היא למעלה מעלה אפילו מבחי' דחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת בנדולתו ית' וכו', ע"ד שאמרו (בר"ר פפ"ב, ו) 'האבות הן הן המרכבה' והיינו לפי שכל ימיהם היתה זאת עבודתם, ע"כ.

עבודת האבות הק' בבחי' מרכבה לה' יתברך - בלא שום צורך התעוררות והתבוננות מבחוץ

ביאר כאן התניא, שעבודת האבות הק' היתה ע"ד ההשגה של עולם האצילות שהיא למעלה מן השכל והדעת של הנברא התחתון, והיינו שבכל ימיהם היו הם מרכבה להקב"ה, 'ליבטל אליו במציאות, ולהיכלל באורו יתברך, הם וכל אשר להם ע"י קיום התורה והמצוות'. והדבר מתבאר היטב ע"פ האמור לעיל, כי בעולם האצילות אין צורך לעורר שום אהבה הגנוזה וטמונה בנפש האדם, וגם אין מקום להתבונן ולהעמיק דעתו בגודל רוממותו יתברך וכדומה כדי לפעול אצלו לעשות רצונו יתברך, כי בלאו הכי זוהי המציאות שם, שהרי בעולם נשגב זה אין שום מקום של הרגש הישות ותפיסת מקום כלל, ואין הנברא משיג עצמו לייש' ולדבר נפרד בעצמו ח"ו, כי שם כולו אלוקות, וכל הנמצא בו בטל אליו יתברך בתכלית הביטול, וממילא גם בלא שום התבוננות אין שם מציאות אחרת אלא עשיית רצון העליון ב"ה. וכאשר פעלו האבות הק' בנפשם ועבדו על עצמם עד שהגיעו לדרגה נעלה זו של 'אצילות', כבר לא היו צריכים לשום דבר מבחוץ ושבעים לעבוד את בוראם, רק זו היתה עצם מציאותם וטבעם הפשוט, שאין להם אלא לעשות רצון קונם וחפץ צורם.

בטבע האדם - הכלול מרמ"ח אברים ושס"ה גידים - לקיים את רצון השי"ת בתרי"ג מצוות

ובאמת, זו היא אכן שלימות מעלת האדם - שיפעל בנפשו לקיים מצות השי"ת גם בלא שום ציווי, ובלא שום דבר שיכריח אותו לעשות רצון ה', אלא מצד טבעו ומהותו העצמית. כי לאמיתת הדבר גם עצם מציאות האדם היא קיום התרי"ג מצוות, שהרי הוא כלול מרמ"ח אברים ושס"ה גידים, שפנימיותם הם הרמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה, ועל כן הם צריכים להיעשות בדרך טבעית, כמו כל שאר צרכי האדם הנעשים מעצמו באופן טבעי. וכמו שאין צריכים לצוות על האדם שיאכל וישתה וישן לצורך קיום גופו, וכן אין הוא צריך ללמוד איך לעשותם, וכמו כן אין לו צורך בהתבוננות בדברים האלו, כי כולם נפעלים אצלו מעצמם בכח טבעו, כמו כן מצד האמת אין שום צורך לצוות את האדם לקיים רצון השי"ת, ואין צריכים לעורר אצלו רצון לכך ע"י התבוננות והתעוררות ואהבה ויראה וכדומה, אלא היו הדברים נטבעים בעצמותו ובמהותו מעת תולדתו והימצאו עלי אדמות, כי זה כל האדם.

להכין עצמו לפני קונו, אלא הוא יכול לדבר לפני המלך עצמו, והוא נמצא תמיד במצב ובמדרגה של 'נוכח פני ה', ודרגה זו מתעוררת בעת תפילת העמידה.

גודל הירידה מאצילות (-אלוקות) לבריאה (-נבראים) מכריחה צמצום גדול באור האין סוף

עכ"פ זהו שאמר כאן התניא, שבכדי שיוכלו השכלים הנבראים שבעולם הבריאה - שהם בעלי גבול ותכלית, בגדר נברא, ואינם בבחי' אלוקות ממש - להבין ולהשיג איזו השגה באור אין סוף ב"ה, ולא יתבטלו ממצויאתם עד שלא יהיו בגדר נבראים כלל, הוצרך להיות צמצום גדול ועצום באור אין סוף ב"ה המאיר באצילות, והוצרך להתלבש בלבושים ומסכים רבים, עד שיוכלו להשיג איזו השגה מאור האלוקות, בלא שישבו לשרשם כקודם בריאתם.

נשתנה האדם מכל שאר היצורים שהוא בלבד הוצרך לציווי מאת הבורא יתברך, והלא היה אז קודם החטא.

כל הנבראים אין להם אלא להיות במדרגה זו שנבראו אך מונחים בזה עומק גדול ואריכות יתרה, וכאן לא נבראם אלא בקיצור ממש. והוא, כי אכן שאר כל בעלי החיים וכל הנבראים כולם לא נבראו בעולם אלא לעשות מה שהוטבע בנפשם ובטבעם, ואין עליהם להוסיף על עצם בריאתם שום דבר, וממילא אינם צריכים לשום ציווי מאת ה', כי מעצמם ומטבעם המה עושים מה שעליהם לעשות, וכפי שנקבע בעצם יצירתם.

ה'אדם' צריך להוסיף שלימות על עצם מהותו

שונה מהם הוא האדם, שהנברא הנבחר הלזה לא נברא בעולם לעמוד במדרגה ובמצב שבו נברא, אלא עליו להשתדל להוסיף על עצם יצירתו ומהותו, ועבודה מוטלת עליו להגיע למדרגה נעלה של עצם האדם. ועל הדברים האלו הוא שהוצרך האדם לציוויים, כי אכן מצד עצם טבעו ותולדתו לא היה חוטא אלא עושה דברים טובים ונעימים - וכמו שאר כל הברואים שלא נצטוו כלום, אבל בנוסף לכך נצטוו האדם בלבד 'מכל עץ הגן אכל תאכל' - והיינו נעלות למדרגה נעלה ונוספת יותר מדרגת יצירתו.

ע"י קיום המצוות בביטול לרצון העליון ממשיתים אורות מקיפים שהם למעלה מדרגת האדם

והענין הוא, כי המצוות הם אורות מקיפים, פירוש, שהמה ממשיתים על האדם אורות נשגבים שהם נעלים יותר מעצם מהותו ומציאותו. ואינם אלא כמו 'מקיף' על האדם. והנה כיוון שאורות אלו הם למעלה מדרגת האדם, לכן אין לו לאדם שום שייכות עמהם אלא מצד ציווי הבורא יתברך, והיינו שאין ביכולתו להמשיך אורות נעלים אלו אלא ע"י שהוא בטל לרצון השי"ת, ומקיים את רצונו יתברך גם בלא השגה ושכל אע"פ שאינו מבין כלום, אלא הוא מקיים אותם באופן שלמעלה מן הדעת ובביטול אליו יתברך בלבד, עד שהם בכך ביכולתו להידיבק אל אורות נשגבים אלו שהם למעלה מעצם מציאותו, ובזה הוא מתעלה אל מדרגות נעלות ומרוממות יותר ממה שהוא בעצם מצד עצמותו ותולדתו.

שלימות האדם כאשר הוא עולה למדרגות שהם למעלה מעצם מהותו ותולדתו

וזהו תכלית השלימות של יצירת האדם עלי אדמות, שיקיים את רצון העליון אע"פ שאינו מבין כלום, אלא באופן שלמעלה מן השכל והדעת, ומתוך ביטול אל השי"ת, ובכך הוא עולה למעלות רמות וגבוהות יותר ויותר, וממשיך עליו אורות מקיפים שהם למעלה ממדרגתו העצמית. ועבודה נשגבה זו היא שנצטוו עליה אדם הראשון מיד בעת יצירתו 'ויצו ה' אלוקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל' וגו'.

הצורך בציווי על קיום המצוות אינו אלא בגלל זוהמת הנחש שנתערבה באדם

ומה שאכן צריכים כהיום לצוות את האדם לקיים את מה שציוונו יתברך בתרי"ג מצוות, אינו אלא בגימט הטא עץ הדעת, שאזי נתערבה בו באדם וזוהמת הנחש, עד שאין הגוף באותו מדרגה הנעלה כמו שהיה בשעת בריאתו, וישנו פירוד בין הגוף להנשמה, עד שאין הגוף משיג ומרגיש מה שעליו לעשות מטבעו, כי חשכת נפש בהמיתו מכביד העבודה עליו, ומחשיך בעדו את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשו, ואינו מרגיש שכל עצם מציאותו אינה אלא מציאות של 'עבד הנאמן לקונו', וממילא הוא נצרך לציוויים ולעצות ותחבולות כדי לעשות רצון הבורא. אבל האבות הק' שפעלו בנפשם מדרגה מסוימת של תיקון לחטא זה, ממילא היתה כל עבודתם בבחי' מרכבה להקב"ה, עד שלא הוצרכו אפילו לעורר אצלם שום אהבה ויראה וכו' כדי לקיים רצון השי"ת, אלא היו בטלים אליו כלול מצד טבעם ועצמותם, כמדרגת עולם האצילות.

'אין צו אלא עבודה זרה' - הצורך לצוות אינו אלא במה שנחשב כזר אצל האדם

וזהו עומק הפירוש בדברי חז"ל שאמרו (זוה"ק ח"ג כז. ראה סנהדרין נו) 'אין צו אלא עבודה זרה, והכוונה בזה היא ע"פ האמור, שבאמת אין צורך כלל לצוות את האדם על דברים טבעיים אין ומה לעשות, אלא מעצמו ומטבעו הוא עושה כן, כיון שהדבר הוא חלק מעצם מהותו וטבעו. והדבר שאכן צריך האדם עליו ציווי מפורש, הוא 'עבודה' שהוא 'זרה' לו, והיינו מה שלא מוטבע בנפשו ואינו כפי טבעו ורצונו הפשוט, וכמו זר נחשב הדבר אצלו, בזה אכן צריכים לצוות עליו בהדיא לעשות כן. אבל כדי לעשות דברים שהם בטבע נפשו, אינו זקוק לשום ציווי.

ומטעם זה צריכים לצוותנו על קיום התרי"ג מצוות, מפני שמעת ציטא אדם הראשון גם הם כמו זר נחשבו לנו ואינם מוטבעים היטב בנפשנו, עד שיתקיים הדבר לעתיד בעת תיקון השלם, שאזי יתקיימו הם באופן טבעי כמאז ומקדם.

תמיהה במה שמצינו ציווי לאדם הראשון גם לפני החטא

אמנם לכאורה יש להקשות על זה, שהרי מצינו בתורה הלשון 'ויצו' לאדם הראשון גם קודם החטא, כמו שנאמר בפסוק (בראשית ב. טז) 'ויצו ה' אלוקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל' וגו', הרי שכן נצטוו האדם גם קודם שחטא בעה"ד. ולזה נאמר, שלשון זה הוא אכן חידוש גדול ואומר דרשני, שהרי לא נאמר כן בשום מקום נוסף בכל מעשה בראשית, ששום נברא לא נצטווה בציוויים, ולא מצינו כלל שיצווה השי"ת את הבהמות והחיות מה שעליהם לעשות, וא"כ מה

נקודות:

בעולם האצילות אין צריך לעורר שום אהבה הגנוזה וטמונה בנפש האדם, וגם אין מקום להתבונן ולהעמיק דעתו בגודל רוממותו יתברך וכדומה כדי לפעול אצלו לעשות רצונו יתברך, כי בלאו הכי זוהי המציאות שם, שהרי בעולם נשגב זה אין שום מקום של הרגש הישות ותפיסת מקום כלל, ואין הנברא משיג עצמו לייש' ולדבר נפרד בעצמו ח"ו, כי שם כולו אלוקות

שונה מהם הוא האדם, שהנברא הנבחר הלזה לא נברא בעולם לעמוד במדרגה ובמצב שבו נברא, אלא עליו להשתדל להוסיף על עצם יצירתו ומהותו, ועבודה מוטלת עליו להגיע למדרגה נעלה של עצם האדם. ועל הדברים האלו הוא שהוצרך האדם לציוויים

א.

אור השמוה"ק הגנוז בקדושת נרות המנורה

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ה, טז).

יש לרמוז בענין המנורה על שם הוי"ה הק' בד' מילואיו (ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן), שכן ד' מילויים אלו עולים למספר 'הי אור' כידוע מהספד"ק, ובהעלאת אור נרות המנורה עוסקים בהמשכת האור הגנוז בשמוה"ק האלו. והנה הגר האמצעי הוא כנגד יום השב"ק, שהוא היום המצוי החשוב והעיקרי בכל ימי השבוע. וסובבים לו ששה נרות ג' מלאך וג' מלאך, אשר הם כנגד ג' ימים שלפני השב"ק וג' ימים שלאחריה. ועל פי זה נבא לרמוז בעז"ה את רמזי הנרות בכמה אופנים.

אופן א': יש לומר כי מילוי ע"ב מכוון אל הגר האמצעי שהוא בחי' שב"ק, שכן מילוי ע"ב הוא כנגד עולם האצילות אשר הוא בחי' שב"ק. ואילו ג' הקנים מכוונים למילויים ס"ג מ"ה' ב"ן, וי"ח, אשר הם עולים כמנין 'כסף' להורות על הכיסופין שיש בימות החול אל קדושת שב"ק. וב' פעמים 'כסף' הנ"ל הם בני' נערי', שהוא בחי' מלאך מש"ט שהוא 'שר העולם' המוכנה נער (בבב"ב טז) שהוא ממונה על דרך הטבע הנוהג בימות החול, ולכן מרומז כינויו בשמוה"ק שכנגד ימות החול.

אופן ב': יש לומר כי המנורה הוא אור החכמה והוא מכוון כנגד שם הוי"ה במילוי ע"ב שהוא המילוי באות יו"ד שמורה על בחי' חכמה כידוע, והמילוי ע"ב מכוון לימות החול, ונכפל ג' פעמים בג' קני המנורה אשר מצדה האחד, ונמצא ג' פעמים ע"ב בני' 'יראה' מצד זה וכך גם מצד השני, ובה נרמזה עבודת ימות החול ביראת ה' טהורה. וב' פעמים 'יראה' הנ"ל הם בני' לבת' היא לבת אש' היראה, ועז"כ הוא בני' זכות' דאי' בזה"ק (ח"ב רמ"א) כי היכל הזכות הוא מקומה של מדת הגבורה שורש היראה. וגר האמצעי שהוא כנגד שבת הוא הוי"ה פשוט שבג' ב' פעמים 'אהבה', אשר עבודת השב"ק היא עבודה מאהבה [כידוע הרמז של הרה"ק מרה"צ' מוידויטשוב ז"ע (טובא בני יששכר שבתות א. א. ט) כי 'אהבה בכל לב אהבה בכל נפש אהבה בכל מאד' הוא בני' שבת]. כאשר נצרך מספר ב' פעמים 'יראה' הנ"ל, עם מספר 'אהבה' כנגד אור השב"ק, הרי זה בני' מקשה'. וזהו ענין 'מעשה המנורה מוקשה', שייצרפו את עבודת ימות החול עם עבודת השב"ק כאחד.

אופן ג': יש לומר כי הקנה האמצעי שכנגד שבת מכוון למילוי ב"ן, שכן השב"ק הוא היום השביעי כנגד מדת המלכות, אשר מילוי ב"ן מכוון אליה. ואילו ג' הקנים שבבחי' ימות החול הם כנגד מילוי ע"ב ס"ג מ"ה, וזהו ענין 'פני המנורה' המאירים על ידי ימות החול המכוונים אל השב"ק, כי 'ע"ב' ס"ג מ"ה' הם בני' פנים'.

וכאשר נחשב ב' פעמים ע"ב' ס"ג מ"ה' כנגד ג' הקנים משני הצדדים, יחד עם מספר ב"ן של הגר האמצעי, הרי הם ביחד בני' בית'. ואילו כאשר נחשב על פי האופן ב' הנ"ל שימות החול הם בחי' 'יראה', ואופן א' אשר ימות החול הוא בחי' 'כסף', הרי 'יראה' עם 'כסף' בני' שלום'. וזהו ענין הדלקת נרות שב"ק שהם עבור 'שלום בית' (שבת כג), הרומזים על העלאת ימות החול ויחודם עם קדושת שב"ק בב' האופנים האלו. ולכן נמסרה מצות הדלקת נרות המנורה לאהרן הכהן, אשר מדרתו היתה 'אוהב שלום ורודף שלום' (אבות פ"א מ"א).

ב.

ביאור 'שבחו של אהרן שלא שינה'

ועש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (ה, טז).

וברש"י 'להגיד שבחו של אהרן שלא שינה'.

י"ל בזה, כי אי' בספד"ק (נועם אלימלך ד"ה ויעש) אשר שבעת נרות המנורה מרמזים על שבעה רועי ישראל שהאירו את

העולם. והנה כל אחד מן הרועים האיר באורו וענינו המיוחד אליו, והיה לו את דרכו הפרטית בעבודת ה', וכלל"י הולכים לאור ז' דרכים אלו. ואהרן הכהן הוא הרי אחד משבעת הרועים, ובא הכתוב לשבחו כי לא האיר את הגר המכוון לדרכו וענינו הפרטי יותר משאר הנרות, אלא האיר את כל שבעת הנרות בלי שום שינוי והעדפה של דרכו על שאר הדרכים, וזהו שבחו שלא שינה שום שינוי אצל נרו.

ג.

אהרן הכהן המשיך שלהבת י"ה בהדלקת הנרות

ועש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (ה, טז).

פירש רש"י (בשם ספר) להגיד שבחו של אהרן שלא שינה.

אי' באריה"ק (שעה"כ שבת, א) על הפסוק (שה"ש ה, ז) רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה, כי משם י"ה יוצא יחוד שבגני' 'שלהבת', והיינו כאשר מחשבים את שם י"ה במילואיו באופן דלהלן, יו"ד ה"י יו"ד ה"ה יו"ד ה"א (יחד כולם בני' צ"א), ומוסיפים עליהם 'הכאה' של האותיות זה על זה, והיינו יו"ד פעמים ה"י (ש"י) יו"ד פעמים ה"ה (ה"י) יו"ד פעמים ה"א (ק"ס), יחד כולם בני' תשי"א. ואז מוסיפים עליהם את המילויים בלבד, והיינו יו"ד של ה' (אשר הוא שוה בכל המילואים, ולכן נחשב רק פעם אחת), וכן י"ה א' של מילואי ה', והם בני' כ"ו כמנין שם הוי"ה, יחד כולם עולים בני' שלהבת, וזהו שלהבת י"ה, עכ"ל.

והנה השמות הנ"ל בלי צירוף המילואים לבדם (שהם בני' תשי"א) ע"כ, הם בני' ויעש כן אהרן, אכן היה אהרן צריך לצרף אליהם גם את המילואים לבדם שהם בני' שם הוי"ה כנ"ל, וזהו שנאמר שעשה את הדבר 'כאשר צוה הוי"ה', ובכוונה זו לשם ה' צירף גם את המילואים. ובה היתה 'השלהבת עולה מזאליה', וכמבואר בספד"ק שהיתה מאירה שלהבת הנ"ל שהיא בחי' 'מאליה' נוט' מלא י"ה. וזהו ענין 'שבחו של אהרן שלא שינה', כי בה עשה את הנרות שיאירו כמו שם אהרן במילואו (אל"ף ה"ה ר"יש נ"ו) שהוא בני' שלהבת, בלי שינוי והיינו בלי החסרת צירוף שם ה', והוא על ידי שעשה את המצוה לשמה.

ד.

חלק היחידה שבנפש לא נפגם בחטא העגל

ואתנה את הלויים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל, לעבוד את עבודת בני ישראל באהל מועד, ולכפר על בני ישראל, ולא יהיה כבני ישראל נגף, בגשת בני ישראל אל הקודש. (ה, טז).

ברש"י 'חמשה פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חבתן שנכפלו ואיכרותיהן במקרא אחד כמנין ה' חומשי תורה'.

י"ל בזה, כי לפני חטא העגל היתה העבודה ע"י בכורי כלל ישראל, ולפי שגרים החטא איבדנו מדריגה זו, ונשארה העבודה רק בחלק שבט לוי שלא חטאו בעגל, ולכן לעת"ל כאשר יבא התקון לחטא העגל לחזור העבודה לכלל ישראל. והנה י"ה חלקים שבנפש, 'נפש רוח נשמה חיה יחידה'. וידוע כי כאשר אדם חוטא ח"ו הרי הוא יכול לפגום בד' חלקי נפשו, אבל בחלק החמישי שהיא היחידה שבנפש אין מעשי האדם יכולים להגיע לפגום בה. (כי ד' החלקים הם כנגד ד' אותיות השם הוי"ה ב"ה, ואילו היחידה שבנפש היא כנגד הקוץ של יו"ד, שהיא כנגד ספירת הכתר הנעלית מכל מעשי אנוש, וא"א לפגום בה). ולעת"ל יתגלה חלק היחידה שבנפש, ששם לא נגע פגם חטא העגל, וע"י יתקן החטא גם בשאר חלקי הנפש.

ולכן דוקא בפסוק זה שנאמר בו שהעבירו את העבודה מכלל ישראל אל הלויים, נרמזה חיבתן של ישראל בכפילת שם חמשה פעמים, לרמוז על הבחי' החמישית שבנשמות ישראל - היחידה שבנפש - אשר שם לא נגע פגם החטא כלל, ומכחה יזכו לעת"ל לחזור אל העבודה. ומפני כן, בד' הפעמים הראשונות שנזכרו בני ישראל בפסוק זה, עוד נאמר שהלויים

נלקחו מתוכם לעבוד ולכפר תחתם. אבל הפעם החמישית היא בלשון של 'גשת בני ישראל אל הקודש', לרמוז על לעת"ל שבה יזכו כלל ישראל בעצמם לגשת אל הקודש מוכח חלק היחידה שבנפשם.

ה.

פסח שני תיקון למי ששהה לבא תחת כנפי השכינה

וכי יגור אתכם גר ועשה פסח לידוד כחוקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאורח הארץ (ט, טז).

פי' רש"י: 'יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד, תלמוד לומר חוקה אחת וגו'. אלא כך משמעו 'וכי יגור אתכם גר' ובא עת לעשות פסח עם חבריו 'כחוקה וכמשפט' יעשה'. ויש לבאר למה היה הוי' אמינא שיעשה הגר את הפסח מיד.

ויש לבאר על פי דברי חז"ל (בבב"ב מה) כי הגרים מעונין בעולם הזה 'מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה', ונמצא כי כל גר יש עליו טענה על מה שאיחר לבא תחת כנפי השכינה. והנה בקרבן הפסח מציעו שהתורה תיקנה נצוה לאותם שאיחרו לבא, והוא ענין פסח שני שנתקן למי שהיה טמא או בדרך רחוקה (ט, טז), הרי שיש בקרבן הפסח משום תיקון למי שאיחר לבא תחת כנפי השכינה. והוא לפי שהתקרב אותם אנשים שהיו טמאים לנפש אדם ולא יכלו להקריב את הפסח במועדו, וטענו שבשרו לבם 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו' (ט, טז), וקירבם הקב"ה באהבה מחמת גודל תשוקתם ותיקן להם פסח שני. ולכן היה הוי' אמינא שגם הגרים שנשתחו לבא תחת כנפי השכינה, אבל למעשה באו בתשוקה גדולה להתקרב אל ה', יקרב אותם ויתנו להם 'פסח שני' ויעשו פסח מיד כאשר יבואו. ולכן הוצרכו ללימוד מיוחד שאין זה כן, אלא 'חוקה אחת יהיה לכם ולגר ולאורח הארץ'.

ו.

קדושת התורה מכניעה את טומאת עשו

ויהי בנסוע הארון וגו' ובנוחה יאמר וגו' (י, לה-לו).

שני פסוקים אלו הם 'פרשה קטנה' שבתורה שיש בהם רק פ"ה אותיות, ומהם לומדים את השיעור הקטן ביותר לקדושת ספר תורה, אשר רק בשיעור זה מטמא הספר תורה את הידים (ידים פ"ג ט"ה), ורק בשיעור זה מצילין אותו מפני הדליקה שבש"ק (שבת קטו). ואי' בספד"ק כי פ"ה אותיות אלו רומזות על קדושת ה'פה' של איש ישראל, שהוא ענין הפה של לומדי התורה המתקדש ככלי שרת (אוה"ח הקי במדבר כג, ט).

ויש לומר כי קדושת הפה הרמוזה בכאן היא בחי' 'הקול קול יעקב', אשר הוא עומד לעומת 'הידיים ידי עשו' (בראשית כו, כג). וזהו ענין ג' הדברים שנזכרו על ספר תורה שיש בו פ"ה אותיות, שהוא מטמא את הידים ומצילין אותו מן הדליקה והוא טעון גנייה, אשר עניינים אלו מורים על היותו עומד לעומת טומאת עשו. כי 'טומאת ידים' היינו שיש בו קדושה העומדת לעומת 'ידי עשו', ולכן אסור לגעת בו בידיים שול חול [אשר מפני כן גזרו עליו טומאה]. ומה ש'מצילין אותו מן הדליקה' היינו כי ידוע אשר ארבעה אבות הנוטין 'שור בור מבעה הבער' (פ"ב א. ב) הם כנגד ד' הגלויות 'בכל מדי יון אדום', ונמצא כי גלות אדם שהוא עשו (בראשית לו, א) כנגד המזיק של אש, ולכן ספר תורה שיש בו קדושת הפה הנ"ל מצילין אותו מן האש, כי הוא עומד לעומתו. והנה האש המזיקה בטמון פטורים עליה (ב"ב טז), והרי זה לפי שעשו הוא חיצוני כמו שנאמר עליו 'איש שדה' (בראשית כה, כז), וכן נאמר עליו (עובדי א. ז) 'אך נחפשו עשו נבעו מצפוניו' ותרגמו 'אתגליין מטמורו' כי אין לעשו אחיה בדברים טמונים ומכוסים, ולכן אין המזיק של אש יכול להגיע למקום הטמון. ולכן ספר תורה שיש בו פ"ה אותיות 'טעון גנייה', והיינו שקדושתו נוגעת במקום הסתר והגנייה, ועל ידי זה נכנעים 'ידי עשו' לקדושת 'הקול קול יעקב'.

והצנע לכת עם אלקיך: דער בעסטער מהלך וויאזוי צו אנטלויפן פון כבוד

א. יושב בסתר: דער רבוש"ע איז מער שורה אין דער באהעלטעניש

כבוד האט א מקום אין דער קדושה | כהונה גייט צוזאמען מיט בגדי כבוד | בשורש איז כבוד א הייליגע זאך | דאך דארף מען אנטלויפן דערפון - ווייל דאס איז חיצוניות | פנימיות איז נאך הייליגער | דער אור אין סוף איז זייער באהאלטן | דא אויף דער וועלט איז פארהאן בלויז אן אפשפיגלונג דערפון | כבוד דקדושה אויף דער וועלט - האט שייכות בלויז מיט דער אפשפיגלונג פון געטליכקייט | אין די באהאלטענע וועלטן קען מען טרעפן דעם רבוש"ע אליינס | צדיקים זענען זיך מדמה צום רבוש"ע און לעבן בעיקר אין די באהאלטענע וועלטן | דארטן שיינט דער אור הנשמה אליינס | דארטן טרעפן זיי דעם אור אין סוף און לעבן מיט א דבקות אין אים | אפילו א פשוט'ער איד דארף נישט רעדן פון זיינע השגות | ער קען עס דערלייגן אינגאנצן אדער על כל פנים טיילווייז

ב. הן אמת חפצת: צדיקים קענען נישט דערליידן כבוד וואס איז געמישט מיט שקר

כבוד דקדושה קומט פון א הייליגן שורש | עס איז א כבוד שמים ווען מען רימט אויס א צדיק | דער צדיק קען עס נישט ליידן ווייל עס איז אויסגעמישט מיט שקר | אויף דער וועלט איז מען אייביג מוסיף גוזמאות און שקרים | דער צדיק איז נאנט צום רבוש"ע - דערפאר איז ער אן איש אמת | דוגמא: מען רימט אויס זיין דאווענען - אין דער צייט וואס ער ווייסט אז עס איז בלויז א מתנה פון הימל | דוגמא: מען רימט אים אז ער קען 'כל התורה כולה' - און ער קען נאכנישט געוויסע חלקים | דער פשוט'ער מענטש האט הנאה פון כבוד אפילו ווען ער ווייסט אז עס האט נישט קיין משהו אמת | יעדער מיינט זיין געלט און ער מיינט זיין כבוד - און דאך שטערט אים עס נישט | וויבאלד דא אויף דער וועלט איז בלויז א 'זיו' פונעם רבוש"ע - דערפאר איז דא אן 'עולם השקר' | דער וואס איז דבוק צו דער חיצוניות פון דער וועלט - איז אן 'איש שקר' און זוכט פאלשע כבוד

ג. מנעך ה' מכבוד: די למעשה דיגע עבודה אויף 'תאות הכבוד'

אין יעדע זאך איז דער מובחר'דיגער דרך צו זיין נארמאל כדרך העולם | טון אנדערש דערפון איז א 'הוראת שעה' | צדיקים האבן לצורך זייער עבודה געדארפט אזוי טון | דוגמא: א נייר ווערט אנגערופן א חוטא | צדיקים זענען אנטלאפן פון כבוד אויף אן עקסטרעמען וועג | זיי האבן געמאכט קושיות אויף זיך | זיי האבן זיך מדמה געווען צום הסתר פנים פון גלות | מען טאר זיי נישט נאכמאכן | מיר דארף זיין נארמאל | וואס מען קען טון באהאלטן - דארף מען טון באהאלטן | וואס מען קען נישט טון די זעלבע - זאל מען טון אפן | דוגמא: א רב דארף האלטן דעם חשיבות און כח פון 'רבנות' | דורכן חיצוניות'דיגן הצנע לכת - קומט מען אן צום פנימיות'דיגן הצנע לכת - צו לעבן מיט די פנימיות'דיגע כוחות הנפש צוזאמען מיטן פנימיות'דיגן אור הגנוז

א.

יושב בסתר: דער רבוש"ע איז מער שורה אין דער באהעלטעניש

נקודות:

דער רבונו של עולם האט געגעבן א הייליגן כח פאר א מענטש, אז כאטש זיין 'אור הנשמה' איז גאר הויך און באהאלטן, זאל עס אבער אראפקומען אויך אין כלים און ארויסשיינען אינדרויסן באיתגליא, און דאס איז א חלק פון דער 'גילוי' כבוד שמים' אויף דער וועלט!

טאקע חיצוניות - האט עס אבער א הייליגן שורש, נו אויב אזוי, פארוואס דארף מען ממש אנטלויפן פון כבוד און פרובירן ווי מער צו טון זאכן 'בהצנע לכת'!

דער רבוש"ע איז טאקע אויך דא אינעם חיצוניות - אבער בלויז 'בדרך זיו'

דער הסבר הדבר איז: דער רבונו של עולם אליינס ווערט אנגערופן, "סמירא דכל סמירין, סתימא דכל סתימין", ער איז כביכול באהאלטן מיט דער גרעסטער מאס באהאלטנקייט וואס עס איז נאר שייך צו זאגן און צו טראכטן. איי, מיר זעען דאך פאר אונז א גאנצע 'עולם העשיה' וואס איז אפן און אנטפלעקט, און דער רבונו של עולם איז דאך דאס מחיה און מהוה א גאנצן צייט, נו, איז דאך דער רבונו של עולם יא אנטפלעקט?! דער תירוץ איז: אין דער וועלט דער רבונו של עולם מגלה געווען עפעס א גאר גאר ווייטער 'גילוי' פון זיין אור, וועלכע רופט זיך 'מדת המלכות', דאס איז די אונטערשטע מדה - וועלכע איז בלויז א 'זיו' און הארה' פונעם 'אור אין סוף'. דאס הייסט, אונזער וועלט איז צוגעלייגט צו א שפיגל וועלכער שפיגלט אפ די ליכטיגקייט פונעם זון, און דורכדעם ווארפט ער אויך עפעס א שוואכע ליכטיגקייט אינעם צימער. אט אזוי איז דער 'גילוי' וואס דער רבונו של עולם האט זיך מגלה געווען אין דער וועלט, וואס דאס איז נישט מער ממש ווי א 'משהו דמשהו' און א 'מעין דמעין' פון 'עצמיות אלוקית' וועלכע איז אינגאנצן אפגעשיידט און העכער פון וועלט.

'קדושת כהונה' איז תלוי אין די מלבושים; ווי די גמרא זאגט (סנהדרין פג): "אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם" - בשעת ווען ער האט נישט זיינע מלבושים געגעבן, איז ער נישט הייליג מיט קדושת כהונה! ווייל כהונה גייט צוזאמען מיט כבוד. אזוי אויך זאגט די גמרא (בי"ק צא): "רבי יוחנן קרי למאניה מכבודתא" - רבי יוחנן האט אנגערופן זיינע בגדים 'מכבודתא', זיי זענען מיר מכבד! ווייל ווען א מענטש גייט אנגעטון מכבוד'דיג זענען אים מענטשן מכבד! און אין אלע דורות זענען תלמידי חכמים געגאנגען אנגעטון מיט 'בגדי כבוד'; ווי די גמרא זאגט (שבת קמה): "מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצוינין לפי שאינן בני תורה", און רש"י זאגט: "מצוינין עצמן בלבושים נאים" - די תלמידי חכמים פון בבלי זענען געגאנגען אנגעטון מיט שיינע מלבושים, כדי דער המון עם וועלכע זענען נישט געווען קיין בני תורה, זאלן זיי מכבד זיין צוליב זייערע בגדים. און אזוי זעט מען ביזן היינטיגן טאג, אז עס איז געווארן אוועק געשטעלט מלבושים לפי כבודו פון יעדן מענטש, א רבי - גייט אנגעטון מיט רבי'שע מלבושים, א רב - גייט אנגעטון מיט רבי'שע מלבושים, א חסידישער אינגערמאן - גייט אנגעטון מיט חסידי'שע מלבושים, א בן ישיבה - גייט אנגעטון מיט זיינע סארט מלבושים, וכדומה. וואס די מלבושים געבן א געוויסן ערך און כבוד לויט ווי עס פאסט פאר אזא סארט איש המעלה. דאס אלעס ברענגט אונז צו דער הכרה, אז וויפיל כבוד איז

וואס איז שלעכט מיט כבוד - מען דארף דאך דאס אויך אויפהייבן צום רבוש"ע?!

דער מסילת ישראל דא אין פרק יא, איז מאריך אינעם גנות פון 'תאות הכבוד', אז א מענטש וועלכער וויל זיין א 'נק' - מוז צוברעכן די דאזיגע תאוה. און מען האט מסביר געווען (גליון קל), אז דער עיקר פראבלעם פון כבוד איז, ווייל עס איז 'חיצוניות', און אן ערליכער איד איז אן 'איש פנימי', דערפאר דארף ער זיין א 'בורח מן הכבוד'. אבער לכאורה קען מען פרעגן דערויף: ריכטיג טאקע אז כבוד איז חיצוניות, אבער דער רבונו של עולם האט דאך באשאפן, אז א מענטש אויף דער וועלט מוז האבן שייכות אויך מיט 'חיצוניות'; ווי עסן און טרינקען וכדומה - ווייל אין חיצוניות איז אויך פארהאן א געטליכקייט וואס מען דארף אויפהייבן צום רבונו של עולם, נו, פארוואס זאל נישט אן ערליכער איד האבן שייכות צו חיצוניות'דיגע כבוד - פונקט ווי ער עסט און טרינקט וויפיל עס פעלט זיך אויס?!

כבוד דקדושה האט א הויכן שורש און האט שטארקע מקורות אין תורה

די קושיא ווערט נאך שטארקער ווען מען טרעפט אין חסידי'שע ספרים אז 'כבוד דקדושה' איז בשורש זייער א הויכע זאך; ווי מען זעט אין דער תורה, אז דער כח גדול איז געגאנגען מיט שיינע בגדים, און דער פסוק זאגט אויף דעם (שמות כה. ב): "לְכָבוֹד וְלְתִפְאָרֶת". און עס גייט אזוי ווייט, אז די גאנצע

צדיקים האבן געזוכט וואו איז דער רבנו של עולם?! דערפאר האבן זיי געצויגן צו באהאלטנדיקייט און פארמאכטקייט 'בינים לבין קונם'! זיי האבן געלעבט אין דעם זעלבן עולם וואו דער רבנו של עולם געפונט זיך כביכול! דארטן האבן זיי געפונען דעם רבנו של עולם און געזאגט: "איך באהאלט מיר מיט דיר! מיר לעבן אינאיינעם אין א באהאלטענעם עולם – וואו קיינער אנדערש האט נישט קיין צוטריט!"

דער ענין פון זיין באהאלטן איז נוגע נישט בלויז פאר צדיקים, נאר אפילו פאר פשוט'ע מענטשן. ווייל יעדע רוחניות'דיגע מדרגה וואס א מענטש איז זוכה – וועט שטענדיג זיין אסאך גרעסער און אסאך מער אפגעהיטן, ווען עס וועט בלייבן באהאלטן און קיינער וועט נישט וויסן דערפון

ווי מער א באהאלטענע וועלט - אלץ מער אן אפגעגעבענע געטליכקייט

עס איז פארהאן אן א שיעור עולמות, וואס ווי העכער מען גייט אין די עולמות - אלץ מער 'סתום' איז יעדער עולם. יעדער עולם כלפי דעם קומענדיגן עולם, הייסט דער נידריגער 'עלמא דאתגליא', און דער העכערער 'עלמא דאתכסיא'. און ווי מער 'עלמא דאתכסיא' דער עולם איז - אלץ מער איז דארטן דער רבנו של עולם מער 'בגלוי' און אלץ מער איז עס געפונט צום עצם 'אור אין סוף' ווייל ער איז א 'סתום' און ער געפונט זיך אינעם 'עלמא דסתמא'! און פארקערט, ווי מער 'עלמא דאתגליא' דער עולם איז - אלץ מער איז דארטן דער רבנו של עולם 'בסת' און אלץ מער איז עס בלויז א דערווייטערטער 'זוי' פון אים! און דער רבנו של עולם וויל ביידע, סיי עס זאל זיין 'עלמא דאתכסיא', וואו ער איז מער בגלוי כלפי דעם 'עולם' - אבער דער עצם 'עולם' איז באהאלטן פון די נבראים, און סיי אז עס זאל זיין 'עלמא דאתגליא', וואו ער איז מער באהאלטן כלפי דעם 'עולם' - אבער דער עצם 'עולם' איז אנטפלעקט פאר די נבראים.

ווען א מענטש גייט בדרכי השי"ת - ווערט ער א מרכבה צו דער הנהגה העליונה

א איד ווערט אנגערופן 'אדם' צוליב דעם משמעות פון 'אדמה לעליון'. דאס הייסט, א מענטש איז באשאפן געווארן מיט א טבע צו זיין 'דומה' צו דער הנהגה פונעם רבנו של עולם, און א מענטש האט א כח צו ווערן ממש א 'מרכבה' און א 'דוגמא' צו אלץ וואס טוט זיך אויבן - דורכן נאכמאכן די הנהגה העליונה! און דאס אלעס שטאמט פון דעם, וואס א איד האט אין זיך א נשמה וועלכע איז א 'חלק אלוך ממעל', עס קומט פון אויבן און ציט צוריק צו אויבן - צו איר שורש פון וואו זי קומט, און דעריבער וויל זי טון אלעס אזוי ווי דער אויבערשטער טוט עס, און דורכדעם זיין א 'מרכבה' צום רבנו של עולם. די עבודה פון א מענטש איז, אז ער זאל טאקע נאכגיין אט דער תכונה פון זיך מדמה זיין צו הקדוש ברוך הוא.

פונקט ווי דער רבנו של עולם איז 'בסת' ובגלוי' - דארף אויך א מענטש זיין א 'ירא שמים בסת' ובגלוי'

איבער פון די זאכן וואו א מענטש איז 'דומה' צום רבנו של עולם, איז מיט דעם ענין פון 'סתום' און 'גלוי'. פונקט ווי דער רבנו של עולם געפונט זיך אין די באהאלטענע עולמות, אבער דאך ווערט אויך נתגלה זיין 'זיו' אין די אפגענע עולמות, אזוי האט אויך דער רבנו של עולם געגעבן א הייליגן כח פאר

א מענטש, אז כאטש זיין 'אור הנשמה' איז גאר הויך און באהאלטן, זאל עס אבער אראפקומען אויך אין כלים און ארויסשיינען אינדורויסן באיתגליא, און דאס איז א חלק פון דער 'גילוי כבוד שמים' אויף דער וועלט! דער רבנו של עולם וויל נישט אז די וועלט זאל זיין בלויז א הסתר, ניין! דער רבנו של עולם וויל אז עס זאל זיין אויך 'בגלוי'; ווי עס שטייט: "לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי", ווייל עס איז א 'כבוד שמים' אז 'טוב' ווערט נתגלה! אז כלל ישראל ווערט נתגלה! אז 'קדושת ישראל' ווערט נתגלה!

דער עיקר אור הנשמה שיינט 'בסת' און דארט טרעפט ער דעם עיקר אור ה'

וויפיל א מענטש האט טאקע אן אור 'באתגליא' - וואס דאס האט שייכות מיטן ענין פון 'כבוד קדושה' - איז אבער זיין עיקר 'אור הנשמה' דוקא 'באתכסיא'! דער רבנו של עולם האט גונג געווען א באהאלטענעם אור אין יעדע אידישע נשמה, וואס דארטן איז ער א מרכבה צום 'עלמא דסתמא'! דארטן איז ער א מרכבה צום רבנו של עולם! באהאלטנדיקייט! און דארטן איז דער עיקר גילוי פונעם 'עצמות הנשמה' - וועלכע טרעפט זיך מיטן 'עצמות אלוקות' פונעם רבנו של עולם!

צדיקים האבן געלעבט פארמאכט מיטן רבוש'

וויבאלד די צדיקים האבן געזוכט "איה מקום כבודי" - וואו איז דער רבנו של עולם? דערפאר האבן זיי געצויגן צו באהאלטנדיקייט און פארמאכטקייט 'בינים לבין קונם'! ווייל זיי האבן געזוכט צו לעבן אין דעם זעלבן עולם וואו דער רבנו של עולם געפונט זיך כביכול! זיי האבן געזוכט די באהאלטענע אוצרות פון זייער אייגענע נשמה - וואס דאס רופט זיך דער חלק 'אתכסיא' פון זייער נשמה! און יעדע התגלות וואס איז ארויסגעקומען פון זיי, איז געווען בלויז עפעס א 'זיו' און 'הארה' וואס האט זיך איבערגעגאסן פון זיי - פון זיך אליינס, אבער זיי זענען געליגן בלויז אין די אינערליכע און באהאלטענע חלקים שבנפש - וואו זיי זענען קיינמאל נישט נתגלה געווארן! ווייל יעדע חלקים זענען אסאך העכער פון גילוי און פארבלייבט שטענדיג 'כל כולו סתום'. און דארטן האבן זיי געפונען דעם רבנו של עולם און געזאגט: "איך באהאלט מיר מיט דיר! מיר לעבן אינאיינעם אין א באהאלטענעם עולם - וואו קיינער אנדערש האט נישט קיין צוטריט!". און דערפאר האט זיך די גאנצע הנהגה פון צדיקים געדרייט אויף דעם יסוד, אז וואס מער באהאלטן - איז אלץ בעסער.

ב.

הן אמת חפצת: צדיקים קענען נישט דערליידן כבוד וואס איז געמישט מיט שקר

יעדער עובד ה' דארף האבן א בחינה פון זיין פארשלאסן

דער ענין פון זיין באהאלטן איז נוגע נישט בלויז פאר צדיקים, נאר אפילו פאר פשוט'ע מענטשן. ווייל יעדע רוחניות'דיגע מדרגה וואס א מענטש איז זוכה - וועט שטענדיג זיין אסאך גרעסער און אסאך מער אפגעהיטן, ווען עס וועט בלייבן באהאלטן און קיינער וועט נישט וויסן דערפון. ווייל אסאך מאל איז דער אויבערשטער חונן א מענטש מיט א געוויסע מדרגה, און עס איז 'על מנת' אז ער זאל דאס האלטן פאר זיך און נישט מגלה זיין ווייטער. און טאמער ער פליידערט עס אויס פאר אנדערע מענטשן - קען ער עס פארליין.

דוגמא: ער זעט השגחה פרטית - אבער ער טאר נישט רעדן דערפון

למשל, עס מאכט זיך אמאל אז א פשוט'ער מענטש איז זוכה צו זען א קלארע השגחה פרטית אויף טריט און שריט, וואו ער רירט זיך און וואס ער טוט - זעט ער ווי 'פונקט' איז אים אונטערגעקומען דאס וואס ער האט געזוכט, וכדומה אזעלכע סארט מעשיות וואו ער זעט כסדר די השגחה ממש מיט די אויגן. אבער אויב ער וועט דאס אנהייבן פארציילן פאר אנדערע - וועט דאס שאדן פאר דער התגלות, און דאס קען ער עס אינגאנצן דערלייגן. ווייל מען האט זיך נישט געגעבן קיין רשות דאס צו מגלה זיין פאר אנדערע; ווי מען זעט אין דער גאנצער תורה ווי עס שטייט (שמות י'): "וְיִלְדָּר ה' אֶל מִשָּׁה לְאִמֶּךָ" - דער אויבערשטער האט גערעדט צו משה און האט אים געזאגט "דו זאלסט דאס איבערזאגן פאר אידן". ווייל טאמער וואלט אים נישט דער אויבערשטער געזאגט 'לאמר' - וואלט דאס משה נישט געטארט איבערזאגן! ער האט טאקע געהאט א 'התגלות אלוקות', אבער ער האט דאס נישט געטארט איבערזאגן! און אויב מען זעט ווי א צדיק איז מגלה עפעס א מדרגה, איז פשוט אז ער האט באקומען רשות עס צו מגלה זיין, און געווענליך איז ער עס נישט מגלה בתורת רשות, נאר בלויז ווען ער איז מחוייב און מצווה עס מגלה צו זיין. אבער על כל פנים, טאמער מען גיבט אים נישט קיין רשות - טאר ער דאס נישט מגלה זיין, און טאמער ער וועט עס יא מגלה זיין - וועט מען דאס אוועקנעמען פון אים. ווייל דאס זענען הצלחות רוחניות וועלכע בלאנגען אינעם 'עלמא דאתכסיא', און מען טאר עס נישט אראפברענגען אינעם 'עלמא דאתגליא'. אזוי אויך, דער פשוט'ער מענטש, דארף אויך באקומען א הוראה, צי ער מעג מגלה זיין זיינע באהאלטענע מתנות וואס ער האט באקומען פון הימל.

אינגערמאן הערט עס און טראכט צו זיך: "איך ווייס דאך גאנץ גוט, אז דער גוטער דאווענען היינט איז פשוט געווען א מתנה פון הימל! איך האב בכלל נישט געהאלטן דארט, נאר דער אויבערשטער האט זיך מרחם געווען אויף א צובראכן הארץ און מיר געגעבן א גוטן דאווענען! עס איז דאך א שקר מיר אויסצולויבן מיט דעם! עס איז דאך א פשוט'ער בלאף!". און דער אינגערמאן איז טאקע גערעכט, ווייל אסאך מאל גיבט טאקע דער רבנו של עולם מתנות פאר אן עובד ה', און עס זענען פארהאן אנדערע אינגעלייט וועלכע זענען פונקט אזעלכע גרויסע עובדי ה', און דער רבנו של עולם האט זיי נישט געגעבן די מתנה! אלעס גייט לויטן סדר העליון פונעם רבנו של עולם! קומט אויס, אז ווען מענטשן לויבן אים אויס מיט דעם דבקות ביים דאווענען, איז עס א 'תערובת' פון אמת מיט

מען לויבט אים אויף זיין דאווענען - אבער ער ווייסט אז ער האלט נישט דארט אינגערמאן א דוגמא פון א 'תערובת שקר': אינגערמאן אן עובד ה' שטעלט זיך אוועק דאווענען, און ער שפירט נישט קיין שום ליכטיגקייט און מוחין. קומט ער מיט א לב נשבר צום רבנו של עולם און בעט זיך: "רבנו של עולם, האב רחמנות אויף מיר, עפן אויף מיין הארץ צו קענען זאגן אידישע דיבורים פאר דיר מיט אן אמת!". און די תפלה איז עושה רושם, און פון הימל עפנט מען אים די שערי תפלה, און ער גייט אריין אין א געוואלדיגן דבקות און אור, און ער דאווענט ווי עס דארף צו זיין. שטייט דארט איינער אין דער זייט און קוקט זיך צו, און ער לויבט אויס דעם אינגערמאן: "אה, האט ער אראפגעלייגט א דאווענען! אזא מין דבקות ביים דאווענען, עס איז דאך מורא'דיג!". און דער

אויב א מענטש וויל גיין אויפן ריכטיגן וועג על פי תורה, דארף ער נעמען א וועג וואס איז אויך ארויפגעקוקט ביי נארמאלע מענטשן, ווייל די תורה וויל אז א מענטש זאל זיין א נארמאל-ער מענטש און זיך פירן כדרך העולם! א מענטש קען אנקומען צו אלע מדות טובות דורכן זיין א נארמאלער מענטש! ער מוז נישט טון קיין איין זאך 'שלא כדרך העולם' - אנדערש ווי די נארמאלע ער-ליכע אידן טוען. און אט דאס איז דער 'דרך ישרה' ~

אן עובד ה' דארף זיך אויסלערנען אז כבוד איז א חלום און א דמיון! דער 'מה יאמרו הבריות' איז לא מעלה ולא מוריד! און בפועל דארף ער טון וואס ער קען, אויף א באהאלטענעם אופן - ווייט פון מענטשנ'ס אויגן

אינ'אמת'ן מוקשר איינס מיטן צווייטן. ווייל טאקע צוליב דעם וואס דער צדיק איז אן 'איש פנימי', דערפאר איז ער אן 'איש אמת'. ווייל דער רבנו של עולם איז 'חותמו אמת', און דער צדיק וואס ער באהאלט זיך כסדר אינעם 'עלמא דאתכסיא' צוזאמען מיטן רבנו של עולם, ווערט ער נשפע פון דעם אמת! ווייל דארטן וואו דער רבנו של עולם איז זיך מגלה, איז נישטא קיין שום שקר; ווי דער פסוק זאגט (תהלים קא, ז): "דבר שקרים לא יכון לנגד עיני", דארטן איז אלעס אמת לאמתו. און ווי מער א מענטש ווערט נתרחק פון 'עלמא דאתכסיא' און גייט אריין מער אינעם 'עלמא דאתגליא' - וואס דארטן איז דער רבנו של עולם נישט שורה, נאר עס שיינט בלויז א 'זיו' און אפשפילונג פון זיין אור - אלץ מער ווערט ער נתרחק פונעם אמת! אלץ מער גייט ער אריין אין 'חיצוניות' און 'תאות הכבוד'! אלץ מער וועט ער לעבן אין דמיונות און הגהה האבן פון 'כבוד המדומה'! אבער די צדיקים וועלכע זוכן דעם רבנו של עולם, אנטלויפן פון דעם 'עולם החיצוני' - וואו עס הערשט אזא שקר און כבוד המדומה - צום 'עולם הפנימי' וואו דער רבנו של עולם איז אנטפלעקט, וואס דארט איז 'כולו אמת'.

דער 'רודף אחר הכבוד' ווייסט אז מען וויל אים נאר חנפ'ענען - און דאך האט ער עס ליב!
זה לעומת זה, דער וואס איז א 'רודף אחר הכבוד' איז ממש דער פארקערטער עקסטרעם פונעם 'בורח מן הכבוד'. דער צדיק לויפט אוועק פונעם כבוד - וויבאלד עס איז נישט 'כל כולו אמת', און דער רשע לויפט נאך דעם כבוד - כאטש ער ווייסט אז עס איז 'כל כולו שקר'. ווי מען קען זען אמאל, מען מאכט א מלוה מלכה פאר א מוסד, און עס איז פארהאן אן עושר וועלכער איז מנדב א גרויסן סכום פארן מוסד, און דער 'יושב ראש' באגייסט דעם עושר מיט שבחים ביז איבערן קאפ, און די אלע שבחים זענען בלויז חנופה און שקר, עס פאנגט זיך נישט אָן און לאזט זיך נישט אויס, און דער עושר ווייסט אז 'עדער ווייסט אז עס איז שקר און מען מיינט דא נאר זיין געלט, און אינטערעסאנט... ער האט גאר הגהה דערפון! און טאמער מען וועט רעדן צו ווייניג פון אים - וועט ער זיך באליידיגן! די גאנצע געלט גייט ער דאך נאר וועגן דעם 'כבוד המדומה'.

וויל דער צדיק לעבט באהאלטן מיטן רבוש"ע - דערפאר באקומט ער אזא מדת האמת
די ביידע אויבנדערמאנטע נקודות זענען

ג.

מנעך ה' מכבוד: די למעשה'דיגע עבודה אויף 'תאות הכבוד'

מן האדם' - אז מען זאל קענען אנקומען צו אלע מיני שלימות'ן אָן קיין שום קיצוניות, נאר בלויז מיטן זיין נארמאל.

אסאך צדיקים זענען אנטלאפן פון כבוד עד קצה האחרון

לגבי דעם ענין פון 'בריחה מן הכבוד', זענען אויך געווען צדיקים וועלכע זענען אנטלאפן פון כבוד אויף א קיצוניות'דיגן וועג - וואס מען קען זאגן אז עס איז נישט ממש דער לכתחלה'דיגער 'דרך התורה' - אבער זיי האבן דאס געמוזט טון כדי אויסצומיידן דעם ענין פון כבוד, וויבאלד זיי האבן געוואוסט דעם געוואלדיגן חשיבות פון 'הצנע לכת', דעם געוואלדיגן הפסד וואס כבוד שאדט פארן מענטש און ווי ווייט מען דארף אנטלויפן דערפון; ווי מען ווייסט אזויפיל סיפורי צדיקים, וואס צדיקים האבן געארבעט דערויף אויף א קיצוניות'דיגן אופן, בפרט אינעם ראפשיצער חדר, וואס אלעס איז געווען 'סגור ומסוגר', מען האט זיך ממש באהאלטן. און ביז מען האט זיך ערלויבט צו זאגן עפעס א זאך בהתגלות, האט מען געקענט ווארטן און ווארטן... און אפילו טאמער מען האט עפעס ארויסגעוויזן, האט מען עס באלד פארוואסערט און פארווישט מיט אזעלכע מאדנע הנהגות, אז מען האט שוין פארגעסן פונעם התגלות; ווי עס איז דא סיפורים אָן א שיעור. ווי למשל, דער אלטער סטיטשינער רב פלעגט זיך פירן, אז יעדעס מאל וואס ער האט געטון ברבים עפעס א זאך וואס דער עולם קען נתפעל ווערן; ווי למשל, ער האט אראפגעלייגט מורא'דיגע תפילות אדער טישן, וכדומה - האט ער פריער און שפעטער געמאכט אזעלכע שטיק וואס האט געברענגט אזעלכע קשיות אויף אים, וואס טאמער איז מען נישט געווען קיין אמת'ער חסיד - איז מען באלד געווארן א מתנגד!

זיי זענען זיך מדמה צו דער הנהגה פונעם רבוש"ע אין גלות - וואס ער מאכט קושיות אויף זיך

מען קען אפשר זאגן א שטיקל ענין אין דעם, פארוואס די צדיקים זענען געגאנגען אזוי שארף און געמאכט אזעלכע שטיק זיך צו באהאלטן - כאטש וואס דאס איז נישט דער נארמאלער דרך, ווייל זיי האבן זיך געוואלט מדמה זיין צום רבנו

זיך געפייניגט מיט צופיל פרישות. כאטש וואס פון צווייטן זייט ווערט דער נזיר אנגערופן 'קדוש', ווייל סוף כל סוף האט ער דאך עס געטון בלויז כדי צו זיין א 'קדוש' - אפגעשיידט פון גשמיות פארן רבנו של עולם, און ער האט נישט געטראפן קיין אנדערן מהלך וויאזוי דאס צו טון - דאך הייסט ער א חוטא, ווייל ער וואלט געדארפט ארבעטן אויף זיך, צו קענען זיין דער זעלבער 'קדוש' און טרינקען וויין! ווייל 'עקסטרעם' איז נישט דער מובחר'דיגער מהלך על פי תורה, דער דרך התורה איז דער 'דרך הממוצע'.

געוויסע צדיקים זענען געגאנגען עקסטרעם אין געוויסע זאכן - לפי שורש נשמתם

אין אלע דורות זענען געווען געוויסע צדיקים און עובדי ה' וועלכע זענען נישט געגאנגען אויפן דרך הממוצע, נאר האבן געריסן פון זיך און געגאנגען עד קצה האחרון - אין דער מדה וואס זיי האבן געוואלט אויסארבעטן. דער פשט איז, אז זיי האבן אויך געוואוסט אז זיי טוען עס בליט ברירה, זיי זענען אביסל אוועקגעגאנגען פונעם לכתחלה'דיגן 'דרך התורה', כדי אנצוקומען צו זייערע הויכע מדרגות וואו זיי האבן געדארפט אנקומען לפי שורש נפשם.

עס איז נישט געאיניגט צו נאכמאכן זייער מהלך

פארהאן אמאל עובדי ה' וועלכע קוקן זיך צו, אדער זיי הערן און ליינען מעשיות, ווי צדיקים האבן געטון פארשידענע משונה'דיגע זאכן. און זיי מיינען אז עבודת ה' איז חשוב - נאר טאמער מען מאכט שטיק... און טאמער מען מאכט נישט קיין שטיק, איז מען נישט קיין עובד ה'... אבער עס איז זייער נישט ריכטיג. דער צדיק וואס טוט די סארט קיצוניות'דיגע ענינים, טוט דאס נישט לכתחלה'דיג! באין ברירה טוט ער דאס! ער איז איינגעגאנגען מוותר צו זיין אויף דעם חסרון פון טון א משונה'דיגע זאך - כדי ער זאל אנקומען צו דער מטר, אבער ער האט מוותר געווען! אבער ווען אנדערע מאכן אים נאך, איז דאך 'עיקר חסר מן הספר', זיי האבן נישט די פשוט'ע עבודת ה' פון לערנען און דאווענען, און זיי בלייבן בלויז מיט די שטיק, ווייל דאס איז אינטערעסאנט און מיט דעם באקומט מען א 'אמנען' פון אן עובד ה'... דער דרך התורה איז 'תפארת לעושיה ותפארת לו

שקר. ווייל פון איין זייט, קען מען נישט זאגן עס איז שקר גמור, נאך אלעם האט ער געהאט א דבקות - וואס דאס איז א געוואלדיגע זאך, אבער פון צווייטן זייט, איז עס אויך נישט אמת גמור, ווייל עס איז נישט אינגאנצן זיין אייגענע זאך, עס איז פשוט א מתנה פון הימל.

מען לויבט אים אויף זיין בקיאות - אבער מען טרייבט איבער

א צווייטע דוגמא: מען זאגט אויף א תלמיד חכם אז 'ער קען דעם התורה כולה'. און ער הערט ווי מען שמועסט דערפון, אבער ער ווייסט ביי זיך אז 'קדשים' הייבט ער נישט אָן צו קענען, ער האט עס קיינמאל נישט דורכגעלערנט געהעריג. דאס איז נישט קיין 'שקר גמור' - ווייל בלשון בני אדם איז 'כל התורה כולה' לאו דוקא, אבער אויך נישט קיין 'אמת גמור', דער יסוד איז אמת, עס איז טאקע דא אויף וואס אויסצולייבן א תלמיד חכם, אבער עס איז אויסגעמישט מיט גוזמאות. דעריבער וועט דער 'איש אמת' דאס נישט קענען טובל זיין! ער קען אפילו נישט הגהה האבן פונעם 'חלק האמת', ווייל עס קרענקט אים דער 'חלק השקר'! ער עקלט זיך פון שקר און קען דאס נישט אויסהאלטן.

מרשת דרכים

נאכדעם וואס מען פארשטייט שוין אביסל דעם גנות פון כבוד און דער ענין פון זיין א 'בורח מן הכבוד', וועט מען צוקומען צו דעם 'דרך' וויאזוי מען אנטלויפט פון כבוד. ווייל עס זענען פארהאן פארשידענע אויסטערלישע דרכים אין דעם, אבער בדרך כלל דארף מען מדריך זיין א בחור צו גיין אויפן נארמאלן דרך.

דרך ישרה: זיי א נארמאלער ערליכער איד!

די משנה זאגט אין אבות (פ"ב מ"א): "אִיזוהו דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" - אויב א מענטש וויל גיין אויפן ריכטיגן וועג על פי תורה, דארף ער נעמען א וועג וואס איז אויך ארויפגעקוקט ביי נארמאלע מענטשן, ווייל די תורה וויל אז א מענטש זאל זיין א נארמאלער מענטש און זיך פירן כדרך העולם. דאס איז א גרויסער כולל אין תורה: ווען א מענטש וויל צוקומען צו סיי וועלכע מדה, צי איז דאס הכנעה אדער ענוה, צי איז דאס יראת שמים אדער סבלנות, איז פארהאן צוויי דרכים, איין דרך איז א קיצוניות'דיגער און משונה'דיגער דרך - וואס מען טוט מאדנע זאכן, אנדערש ווי דער דרך העולם. און דער צווייטער דרך איז דער 'דרך הממוצע' - וואס דאס איז דער 'דרך התורה', וואס די תורה זאגט: א מענטש קען אנקומען צו אלע מדות טובות דורכן זיין ממש א פשוט'ער און נארמאלער מענטש! ער מוז נישט טון קיין איין זאך 'שלא כדרך העולם' - אנדערש ווי די נארמאלע ערליכע אידן טוען. און אט דאס איז דער 'דרך ישרה'.

דער דרך פון זיך פייניגן איז נישט דער לכתחלה'דיגער מהלך

מען וועט אנאכפן א משל פונעם ענין פון 'תאות אכילה'. דער נארמאלער דרך איז, אז א מענטש זאל עסן וויפיל עס פעלט אויס, און ער זאל אינזיך האבן לשם שמים; ווי עס שטייט אין שולחן ערוך (א"ח סי' רלא). עס איז אבער פארהאן א קיצוניות'דיגער דרך פון 'תעניתים' - וואס דאס איז נישט דער לכתחלה'דיגער דרך; ווי די גמרא זאגט (נזיר יט.) אויף א נזיר: 'וכפר עליו מאשר חטא על הנפש - וכי באיזה נפש חטא זה, אלא שציער עצמו מן היין' - ער וועט אנגערופן א 'חוטא', ווייל ער האט

של עולם'ס הנהגה אין גלות! דאס הייסט, די נארמאלע הנהגה פונעם רבוננו של עולם אין דער בריאה - בזמן הבית - איז, א נארמאלע הנהגה פון 'הצנע לכת', מען זעט טאקע נישט זיין גרויסן גילוי, אבער זיין 'זיו' שיינט און שפילט אים אפ כביכול. אבער אין גלות איז עס נאך אסאך ווייניגער פון דעם! אין גלות מאכט ער קשיות אויף זיך! ער פירט זיך כביכול מיט א ראפשיצער באהאלטנקייט פון מאכן שטיק! דער גאנצער ענין פון 'צדיק ורע לו רשע טוב לו', און דער גאנצער 'אריכות הגלות' מיטן 'אנכי הסתר אסתיר פני' - איז אלעס א קיצוניות! דיגער הנהגה פון 'בריחה מן הכבוד'. דעריבער האבן צדיקים זיך מדמה געווען לקונם, און זיך אויך אויפגעפירט מיט אזא סארט הנהגה פון מאכן קושיות אויף זיך.

מאך נישט קיין שטיק, אבער פארשטיי די נארישקייט פון כבוד!

די אלע דרכי הצדיקים איז נישט געמאכט נאכצומאכן, עס איז געמאכט פאר איינעם וואס האלט דארט. אבער להלכה דארף מען מדרך זיין אז מען דארף נישט מאכן קיין אויסטערלישע זאכן, מען דארף זיין א נארמאלער מענטש. אבער דאס מיינט נישט אז מען מעג זוכן כבוד און הנאה האבן פון כבוד, ניין! מען דארף אויסרייטן די תאוה צו כבוד! מען דארף ארבעטן אויף זיך און אריינברענגען אין זיך א קלארקייט אז כבוד איז נאריש! כבוד איז א גרויסער דמיון און שטות! עס איז פונקט ווי א מענטש וואס ליגט אין בעט און ער חלומ'ט א זיטן חלום... פונקט אזוי איז דער מענטש וואס לייגט זיך אריין אין כבוד און זיין גאנצע מחשבה דרייט זיך ארום דעם 'מה יאמרו הבריות'.

הדרכה פאר א בחור: 'הצנע לכת' סיי בפנימיות און סיי בחיצוניות

דער דרך פון 'בורח מן הכבוד' אויף להלכה למעשה, איז צוויי נקודות. איין נקודה: א בחור דארף ליגן אין הייליגע מחשבות און הרגשים וואס ער רעדט נישט דערוועגן מיט קיינעם! ער דארף ליגן אין זיינע באהאלטענע חלקים פון זיין נפש! ער דארף ליגן אין א דבקות צווישן אים מיטן אויבערשטן - וואו עס איז איז נישטא דארט נאך איינער; ווי עס שטייט ביים כהן גדול (ויקרא טו, יז): 'וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד'. די צווייטע נקודה: א בחור דארף גיין מיטן כלל פונעם חובת הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה), אז יעדע זאך וואס ער קען דעלעבן די יעדע זאך אויף א באהאלטענע אופן, וואס קיינער זאל נישט זען און מיטהאלטן - זאל ער דוקא טון באהאלטן, וואס דאס איז דאך דער פשוטער פשט פון 'הצנע לכת עם אלקיך' - טון זאכן באהאלטן פארן אויבערשטן. און אט די צווייטע נקודה, וועט העלפן און צוברענגען צו דער ערשטער נקודה - זיך אריינצוטון אין פנימיות'דיגע מחשבה; ווי מען ווייסט אייביג דעם כלל, אז 'חיצוניות' איז מעורר דעם 'פנימיות'.

א זאך וואס מען קען נישט אזוי מצליח זיין בסתר - מוז מען טון בגלוי

פון צווייטן זייט, דארף מען וויסן וואס דער חובת הלבבות זאגט דארט ווייטער, אז טאמער מען קען נישט טון די זעלבע זאך אויף א באהאלטענע אופן, עס וועט ארויסקומען אסאך בעסער ווען מען וועט עס טון 'בגלוי' - איז מען מחויב עס צו טון 'בגלוי' ווייל דעמאלט איז נישטא קיין ענין פון 'הצנע לכת'. ווי מען זעט אסאך א רב פון בית המדרש, וואס ער וועט קיינמאל נישט זיצן אויבן אָן, און ער וועט קיינמאל נישט אננעמען קיין שום כיבוד וואס מען וויל אים געבן אלס רב. עס קומט טאקע פון א גוטע מדה וואס ער וויל נישט קיין כבוד, אבער דער 'דרך' איז נישט להלכה און עס שטימט נישט מיטן כלל פון חובת הלבבות, ווייל ער קען נישט זיין דער זעלבער שטארקער רב ווען ער זיצט אויף מערב ווי ווען ער זיצט אויף מזרח! ווייל כדי צו האלטן דעם 'כח הרבנות' מוז א רב א האבן א געוויסע רעספעקט און אנגעזענקייט, און מען רעדט נישט פון קיין אויסטערלישן כבוד, נאר דאס איז דער נארמאלער כבוד וואס עס קומט זיך פאר א רב וועלכער פירט אן עדה אידן. ער דארף זיין א 'מכיר את מקומו' און אננעמען די 'כיבודים', אבער פון צווייטן זייט, דארף ער נישט פילן אין הארץ קיין שום התנשאות דערפון! ביי אים אין הארץ דארף נישט זיין קיין שום נפקא מינא צי ער זיצט אויף מזרח צי אויף מערב!

תכלית הדברים: לעבן אין א באהאלטענע וועלט מיטן רבוש"ע

כלל הדברים: כבוד איז א תאוה ווי אלע תאוות, און נאך ערגער ווי אלע תאוות, סיי ווייל עס איז 'רוחק את לב האדם' מער ווי אלע תאוות, און סיי ווייל עס איז א נארישע תאוה מער ווי אלע תאוות. און יעדער בחור אדער אינגערמאן וואס זוכט צו זיין אן עובד ה', ער זוכט צו זיין א בן עליה און זיין נאנט צו עולם - דארף צווישן אסאך זאכן וואס ער דארף אוועקווארפן - אויך פטור ווערן פונעם 'תאוה הכבוד'! אן עובד ה' דארף זיך אויסלערנען אז כבוד איז א חלום און א דמיון! דער 'מה יאמרו הבריות' איז לא מעלה ולא מוריד! און בפועל דארף ער טון וואס ער קען, אויף א באהאלטענע אופן - ווייט פון מענטש'נס אויגן. און דורך די אלע דרכים וועט ער אנקומען צום עיקר, אריינצוגיין אינעם 'עלמא דאתכסיא' - זיך מחבר זיין צו זיינע באהאלטענע חלקים שבנפש, און לעבן מיטן רבוננו של עולם אין א פנימיות'דיגע וועלט.

פעם התבטא הרה"ק רבי מענדל'ע ואמר, שכאשר הוא נהיה עינין מן השתיקה, הרי הוא נח זמן מה, ואחר כך הוא ממשיך ושותק עוד. כי לא היתה שתיקתו באופן של מנוחה, אלא היה עוסק בה בעבודה גדולה, עד שהיה מתייגע מרוב העבודה שבדבר.

פעם אחת היתה לרבי מענדל'ע איזו מימרא שרצה לומר, אבל לפי שהיה 'שותק', היו דיבוריו יקרים מאד ולא רצה לאמרה סתם, אלא אם יהיה מי שיקבל את דבריו כראוי להם. נכנס רבי מענדל'ע לבית מדרשו והביט על הנמצאים בה, אבל בין כל החסידים שהיו שם לא מצא למי יכול להגיד לו את דברו. פנה רבי מענדל'ע משם ועלה אל ביתו, אשר שם בעליית ביתו היה דר חתנו הרה"ק רבי יעקב ארי' מנדרזין ז"ע אשר היה כבר אז אברך נעלה ומרומם. אכן באותה שעה היה רבי יעקב ארי' נח על משכבו, אבל לפי שהלך רבי מענדל'ע בפסיעות כבדות, התעורר מיד רבי יעקב ארי' משנתו בשמעו את צעדיו של חתנו הק' עולה במדרגות הבית אל העליה, וכך הספיק להתכונן לבואו של רבי מענדל'ע. תיכף ומיד נכנס רבי מענדל'ע אליו, הביט על רבי יעקב ארי' ומצא אותו מתאים לשמוע את אשר בפיו, ואז פתח ואמר לו: 'וועסטו זיין א חסידישע יונגעראמאן איז גוט, אז נישט וועל איך דיר אויספליקן!' (אם היתה 'אברך חסיד' איז טוב, אם לא הרי אמרו איתך!); וזה היה כל המאמר שרצה לומר, ולא מצא למי לאמרו כי אם לחתנו הק', ומי יעמוד בסוד קדושים.

פעם אחת בהיות רבי מענדל'ע בקאצק בין החסידים [אולי היה זה אחר שכבר התחיל להנהיג עדה], ניגש אליו אחד מן החסידים - וכדרך חסידי קאצק אשר לא נהגו בניגוני כבוד לשום אדם - ביקש ממנו שידליק לו את מקטרתו לעשן בה, רבי מענדל'ע הסכים בחפץ לב, והתחיל להתעסק בהדלקת מקטרתו של אותו חסיד. בעודו עוסק בדבר נשען אותו חסיד עליו, כי בקאצק לא היו נוהגים בו בכבוד ודרך ארץ כלל. אמר לו רבי מענדל'ע כבודך אגב: 'יונגערמאן! דו לענטסט זיך אפ אויף מיר!' (אברך! הגן נשען עליי!); והנה ברגע שיצאו הדברים האלו מפיו הק', נתהפך והתלהב לכבו של אותו חסיד אחריו, עד שנהיה חסיד נלהב שהיה מקושר כל ימיו ברבי מענדל'ע, והיה אכן 'נשען עליו' למשך כל ימיו.

הרה"ק רבי מענדל'ע היה רגיל כמה פעמים לדבר בחזונו, והיה אומר: 'ווען איך וועל זיין אין דער גוי'ן, וועט מען וויסן ווער איך בין' (כאשר אני אל הגוי'ן, אז ידעו מי אני), וכאומר אשר בהגיעו לשנת החמישים שנה עתיד הוא להתגלות יותר. אכן לא האריך ימים הרבה, ובהיותו בן מ"ט שנים הסתלק לחיי העוה"ב.

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מאמשינאו ז"ע: להרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע היו שני בנים, הגדול ה"ה הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינאו ז"ע, והשני הרה"ק רבי מנחם מענדל מווארקא ז"ע שהיה ממלא מקומו של אביו בווארקא.

דרכו של הרה"ק רבי מענדל היה מאוד בהסתר והיה שתקן גדול שכמעט ולא היה מדבר, ולא היו יודעים על גדולתו כלל [וכך היה מסתיר את גדולתו בתורה, ולכן היו המתנגדים רגילים להלעיג ולומר על כך, שאם רבי נפטר ומניח שני בנים, ואחד מהם גדול בתורה ואחד שאיני, (דהיינו שהרה"ק רבי יעקב דוד היה יודע לכל שהוא גדול בתורה), הרי ודאי כי החסידים ימנו את הבן שאינו תלמיד חכם למלא את מקומו של אביו...]. אבל הרה"ק מקאצק ז"ע המליץ לחסידי ווארקא לקבל את הרה"ק רבי מענדל למלא מקום של אביו הק', והיה מחשבו על מאד. ואכן מאחר שנתמנה על הציבור ראו הכל כי אדם גדול וקדוש הוא מאד.

פעם אחת בצעירותו של הרה"ק רבי מענדל'ע הצטרף אל אביו הרה"ק מווארקא שנסע לבקר בהיכלו של הרה"ק מרוזין ז"ע. באחד מן הימים יצא הרה"ק מרוזין בלויית הרה"ק מווארקא ועוד כמה אנשים חשובים לטייל על המרכבה, ולפני שעלה הרה"ק מרוזין על מרכבתו התבטא ואמר: 'דער וואס ווייסט נישט מעשה מרכבה זאל נישט ארויפגיין אויפ'ן קאלעס' (מי שאינו יודע את סודות 'מעשה מרכבה' לא יעלה על המרכבה), נשמטו כל המלוים ולא עלו עמו, מלבד הרה"ק מווארקא שעלה אחר הרה"ק מרוזין. מיד ניגש רבי מענדל'ע ואמר אל הרה"ק מרוזין: 'קיינ מעשה מרכבה קאן איך נישט, אבער טרייבן פערד קאן איך יא...!' (מעשה מרכבה אין אני יודע, אבל להנהיג את הסוסים הריני יודע...!); ובאמרו את זאת עלה אל מקום מושב בעל העגלה, והוא עלה הנהיג את הסוסים. במשך כל הנסיעה ישבו שני הצדיקים יחד ושתקו ולא אמרו דבר. באמצע הדרך פתח הרה"ק מרוזין ושאל את הרה"ק מווארקא: 'פון וואו האט איר גענומען אזא זוהן?' (מהיכן לקחתם בן כזה?); כי ראה איך הוא מנהיג את הסוסים והכיר בו שהוא בעל מדרגה, ענה הרה"ק מווארקא: 'מתנת חנם'!.

החסידים בפולין היו אומרים על הרה"ק רבי מענדל'ע, כי מעולם לא ראו רבי שישתוק כ"כ הרבה, והחסידים יבינו אותו כל כך טוב...

פעם שאל הרה"ק מקאצק את רבי מענדל'ע מהיכן לקח את דרך השתיקה, שתק רבי מענדל'ע ובשתיקה זו ענה לו... [כי באמת ניסה אותו הרה"ק מקאצק בכך, אם אכן יעמוד על דרכו בקודש, או יכשל ויענה איזה דיבור].